

JOHN LOCKE, DOĞAL HUKUK VE SÖMÜRGEÇİLİK*

Barbara Arneil

Çeviren: Celaleddin Kavas

John Locke'un *Two Treatises of Government* [*Hükümet Üzerine İki İnceleme*] adlı eserindeki doğa durumu ve özellikle de doğa insan, doğa hukuk geleneği içinde yaratılır. James Tully ve Karl Olivecrona gibi bazı yorumcular Locke'un siyasi düşüncesindeki bu mirasın farkına varmışlardır.¹ Ancak bu tür çalışmalar, Locke'un düşüncesinin doğa hukukla ilgili bir analizini sunarken hem *Two Treatises*'in hem de on yedinci yüzyıl doğa hukukunun içinde geliştiği küresel bağlamı tam olarak ele almaz. Sonuç olarak, Hugo Grotius ve Samuel Pufendorf gibi doğa hukuk teorisyenlerinin kendi ülkelerinin sömürgeci çıkarlarından ne ölçüde etkilendikleri büyük ölçüde göz ardı edilir. Cicero ve sonrasına kadar izi sürülebilen doğa hukuk teorisinin gelişimi, on altı yüzyıl boyunca Avrupa'nın genişleyen sömürge imparatorluklarının hem denizde hem de karada ortaya attığı yeni sorulara cevap verme ihtiyacıyla dönüşüme uğrar. Dolayısıyla Locke'u etkileyen doğa hukuk teorisyenlerini ele alırken, sömürgeciliğin hem sorulan soruları hem de verilen cevapları nasıl etkilediğini incelemek gerekecek.

On yedinci yüzyılın başında Avrupalı güçler dünyanın uzak köşelerini keşfediyordu. Her ülkenin Avrupa dışındaki dünyaya yaklaşımı farklıydı. Hollanda ve İngiltere'nin çıkarları, Doğu Hindistan Şirketi'nin faaliyetleri aracılığıyla ya da Amerika'nın ilk yerleşimlerinde görüldüğü gibi, çoğunlukla özel şirketler ya da mülkiyet imtiyazı verilen aristokrat gruplar tarafından temsil ediliyordu. İspanya, Portekiz gibi diğer ülkeler Amerika'yı kilise ya da devlet himayesinde sömürgeleştirirken, İsveç gibi diğer bazı ülkeler, Avrupa dışında nispeten daha az sömürgecilik faaliyetinde bulunmuştu. Amerika ya da Doğu Hindistan'da bir ticaret ilişkisi kuran ya da ilk yerleşimi gerçekleştiren Avrupalı hükümdarlar ya da özel şirketler, genellikle yeni buldukları zenginlikleri kıskançlıkla savunurlardı. Kaçınılmaz olarak çatışmalar ortaya çıktı.

* Bu yazının orijinali *History of Political Thought* Dergisi'nin XIII. Cildinin 4. ve 1992 Kış Sayısında yayınlanmıştır.

¹ Wolfgang Von Leyden'in "John Locke and Natural Law", *Philosophy*, XXXI (1956) adlı eserinden başlayarak, Locke'un siyasi teorileri ve doğa hukuk geleneği üzerine önemli analizler yapılır. Örneđin bkz: Martin Seliger, "Locke's Natural Law", *Journal of the History of Ideas* (1963); James Tully, *A Discourse on Property: John Locke and His Adversaries* (Cambridge, 1980); Karl Olivecrona, "Locke's Theory of Appropriation", *Philosophical Quarterly*, XXIV ve XCVI (1974); Govert den Hartogh, "Tully's Locke", *Political Theory*, XVIII (1990).

Tartışmamızla ilgili özel örnek, İspanyol, Portekiz ve Hollanda Doğu Hindistan Şirketi arasında, Doğu Hindistan'daki ticaret konusunda ortaya çıkan çatışmadır. İspanyolların bölgedeki ticaret üzerinde tekelleri vardı ve Hollandalılar kendi ticaretlerini güvence altına almak için keşif yolculuklarına başladılar. İspanyollar bu saldırılara tepki gösterdi ve çıkan çatışmalar sırasında bir Portekiz gemisi batırıldı ve ganimet Hollanda Doğu Hindistan Şirketi tarafından ele geçirildi. Genel olarak ticaret hakkı ve daha özel olarak da başka bir geminin yüküne el konulması konusunda sorular ortaya atıldı. Doğu Hindistan Şirketi'nin bir savunmaya ihtiyacı vardı. Hugo Grotius bunu *De Jure Praedae* (Ganimet Hukuku) adlı eserinde sağladı.² Albert Hyma'nın yorumuna göre:

Kendisinin gençlik döneminde kaleme aldığı en büyük eseri olan *De Jure Praedae*, Doğu Hindistan Şirketi'ne hizmet etme çabalarının doğrudan sonucuydu. On ikinci bölümünün bir kısmı, tek amacı Hollandalıların da İspanyol ve Portekizliler kadar Doğu Hindistan'da ticaret yapma hakkına sahip olduğunu dünyaya kanıtlamak olan *Mare Liberum* [Denizlerin Özgürlüğü] adlı eser ünlü bir kitapçık haline geldi.³

Mare Liberum Grotius'un bu eserinin yaşamı boyunca yayınlanacak tek bölümü olacaktı, ancak risalenin tamamı daha sonraki çalışmalarının dayanacağı teorik temeli sağlamıştı. Bu nedenle, *De Jure Praedae*'yi biraz daha derinlemesine ele alacağız ve bu eserin açığa vurduğu, doğal hukukun evrimi ile sömürge uygulamaları arasındaki ilişkiyi inceleyeceğiz. Grotius bizzat *De Jure Praedae*'nin ardındaki amacı ve onu yazmasındaki sömürgeci çıkarların önemini ortaya koyuyor:

Birkaç yıl önce, Doğu da denilen Hindistan'daki ticaretin, anavatanın güvenliği için büyük önem taşıdığını gördüğümde... antiklerin bize aktardığı hukuka olan güvenin kaynağı olan bu davanın, adalete ve hakkaniyete uygun olduğu gözlerimin önüne serildiğinden, yurttaşlarımızın ruhunu, ziyadesiyle isabetli bir şekilde başlatılmış olan bu şeyi, yurttaşların cesurca korumaları için ayağa kaldırmaya odaklandım. Bu nedenle, tüm savaş ve ganimet hakları ile Portekizlilerin yurttaşlarımıza karşı işledikleri vahşet ve zulüm eylemlerinin tarihini ... Bugüne dek yayınlamaktan kaçındığım,

² Hugo Grotius, *De Jure Praedae Commentarius*, I (Oxford, 1950).

³ Albert Hyma, *The Dutch in the Far East* (Ann Arbor, 1942), s. vi.

yeterince kapsamlı bir eser olan *Commentary*'de ayrıntılı olarak anlatmışım.⁴

Grotius'un nihayet yayınladığı bölüm ise, onun şu umudu nedeniyle yayınlanmıştı:

... yurttaşlarımıza, açıkça sahip oldukları haktan kaynaklanan unvandan feragat etmemeleri için cesaret aşlamak ve ayrıca İspanyolları bu davada daha müsamahakâr davranmaya sevk etmenin mümkün olup olmadığını yoklamak üzere.⁵

Grotius'un doğal haklara, özellikle de mülkiyete ilişkin argümanları bu nedenle sömürgeci hedeflere sıkı sıkıya bağlıdır. Grotius'un sonraki düşüncelerini bu bağlamda gözden geçireceğiz.

De Jure Praedae'de Grotius, denizin özgürlüğüne ilişkin iddialarına temel oluşturmak için taşınır ve taşınmaz nesnelere arasında bir ayrım yapar. Hem Pufendorf hem de Locke, tartışılacağı üzere, benzer ayrımlar yaptılar. Taşınır nesnelere söz konusu olduğunda temellük, "ihraz" yoluyla gerçekleştirilir. Taşınmaz nesnelere ise aynı şekilde edinilemez. Grotius, bu durumda toprak üzerinde mülkiyet iddiasında bulunmak için bir tür çitlemenin gerekli olduğunu savunur.

Taşınırlara ilişkin olarak, işgal fiziksel el koyma anlamına gelir; taşınmazlara ilişkin olarak, inşaatı veya sınırların tanımlanmasını içeren bir faaliyettir.⁶

Grotius'un denizlerin serbestliğine ilişkin sonuçlara varmak bakımından, özel mülkiyet için çitlemenin gerekli olduğunu savunduğunu burada belirtmek önemlidir. Grotius, denizlerin çitlenemeyeceğini ya da üzerine yapı kurulamayacağını ve bu nedenle herkese açık olduğunu savunur. Hiçbir ülke başkalarının denize açılmasını ya da ticaret yapmasını engelleme hakkına sahip değildir. Dolayısıyla, Locke'un *Second Treatise*'de, toprağın özel mülkiyeti ile ilgili olarak kullanacağı çitleme kavramı, başlangıçta denizin ortak mülkiyetini garanti altına almak için doğal hukuka ve mülkiyetin kökenine dahil edilmişti. Her bir

⁴ Hugo Grotius, *Hugonis Grotii De Jure Praedae Commentarius*, önsöz, J.B. Scott tarafından yazılan giriş bölümünde alıntılanmış, Carnegie Endowment for International Peace tarafından yayınlanmıştır (Washington, DC, 1925), s. xi

⁵ A.g.e., s. xii.

⁶ Grotius, *De Jure Praedae*, s. 229, aktaran Richard Tuck, *Natural Right Theories: Their Origin and Development* (Cambridge, 1979), s. 61-2.

kimsenin farklı sömürgecilik amaçları, aynı temel öncüllerden kendi sonuçlarını çıkarmasına izin vermektedir.⁷

Grotius ayrıca tiyatro salonlarındaki koltuklarla ilgili ünlü antik argümanı da kullanır; buna göre tüm koltuklar başlangıçta ortaktır ve bu nedenle herkese açıktır; bir kez işgalci tarafından ele geçirilen ve sonra boş bırakılan bir koltuğa bir başkası sahip olamaz.⁸ Bu argüman Avrupalı, özellikle de Hollandalı sömürgecinin ihtiyaçlarına uyacak şekilde özenle uyarlanmıştı. Grotius, *Mare Liberum* doktriniyle Yeni Dünya'ya ulaşma özgürlüğünü ve mülkiyet teorisiyle sömürge ediniminin gerekçesini sağlamakla kalmaz, aynı zamanda henüz işgal edilmeyen topraklar üzerinde hakimiyet talep etme hakkını da savunur. Richard Tuck şöyle yorumluyor:

Grotius, Avrupalı olmayan dünyada yer alan doğal kaynaklar üzerindeki rekabet için yararlı bir ideoloji sağlamıştı; [yani] istediklerini alma ve tehditlere karşı koruma hakkı.⁹

Doğu Hindistan'da ticaret yapma hakkı için verilen mücadele, İngiltere'nin de çatışmaya dahil olmasıyla daha da şiddetlendi. Hollandalılar artık kendi çıkarlarını korumak istiyordu ve İngiliz meslektaşlarına karşı İspanyol ve Portekizlilere benzer taktikler kullandılar. 1611'de İngilizler, denizlerin serbestisi doktrini uyarınca, bölgede ticaret yapmanın ulusal bir hak olduğunu iddia eden bir dilekçeyi States General'e sundu. Grotius, sorunu çözmek üzere İngiltere'ye gönderilen bir heyetin başkanı olarak, Hollanda'nın çıkarlarını temsil etmek üzere seçildi. İronik bir şekilde Grotius, işverenleri olan Hollanda Doğu Hindistan Şirketi adına denizlerde kayıtsız şartsız serbest ticarete karşı çıktı. Albert Hyma bu çelişkiye dikkat çeker:

Grotius, 1613 yılında, 1604 yılında kaleme aldığı *Mare Liberum*'un argümanlarını "çürütür". Hollanda Doğu Hindistan Şirketi'nin Londra'daki resmi sözcüsü olarak amacı, İngilizlerin göz diktikleri

⁷ Locke'un çitleme tartışması için bakınız: *Two Treatises of Government*, der. Peter Laslett (Cambridge, 1988), II, §§32-4.

⁸ Hugo Grotius, *De Jure Belli ac Pacis Libri Tres*, The Classics of International Law Series, ed. James Brown Scott, ikinci Cilt, Çev. Francis Kelsey (Washington, DC, 1925), Kitap II, Bölüm II, Kısım 2, Para. 1. Tiyatro koltuğu referansı için ayrıca bkz. *De Jure Praedae*, çev. G.L. Williams (Oxford, 1950), aktaran Tuck, *Natural Right Theories*, s. 61.

⁹ Tuck, *Natural Right Theories*, s. 62.

Maluku Adaları civarında “serbest bir deniz” bulmayı bekleyemeyeceklerini göstermekti.¹⁰

Grotius’un çabaları nihayetinde başarısız oldu ve iki ülke kendilerini bir savaşın içinde buldu. Büyük sömürgeci güçler arasındaki bu tür savaşlar Grotius’u en büyük eseri olan ve Grotius’un doğa durumu ve doğal hukuk fikrine en kapsamlı bakışı sunan *De Jure Belli ac Pacis*’i yazmaya teşvik etmişti.¹¹ Grotius bu incelemesine, ilk kitabında savaşın doğasını ana hatlarıyla açıklayarak başlar ve ikinci kitabında çatışmanın özel nedenlerini ele alır. Grotius’a göre savaşın ilk meşru nedeni “kendini ve mülkünü” korumaktır. O halde Grotius’un mülkiyeti ve özellikle de “özel mülkiyet hakkının kökenini ve gelişimini” tanımlaması gerekmekte.¹² Bu bağlamda, yani özel mülkiyeti tanımlarken, doğa durumunu ortaya koymakta ve tarih boyunca bu kavramın bir biçimden diğerine nasıl everildiğini ve böylece özel mülkiyetin ortaya çıkmasına zemin hazırladığını açıklamaktadır.

Grotius’un doğal insanı, en başından beri Amerikan Kızılderilisi ile özdeşleştirilen bir “ilkel basitlik” durumunda yaşar.

Aşırı sadelikten kaynaklanan mülkiyet topluluğunda örneği bulunan bu ilkel durumun, Amerika’da nesiller boyunca, bu koşullarda yaşamış bazı kabileler arasında görülmesi mümkün.¹³

Doğa durumu birdenbire derin bir dönüşüme uğradı. Grotius ile başlayan ve kısa bir süre sonra John Locke’un da peşinden gittiği doğa durumu fikri, Cicero’dan Aquinas’a kadar on yedinci yüzyıl düşünürleriyle birlikte, siyasi düşüncede ve Hıristiyan düşüncesinde geliştiği şekliyle, sonuçları umursanmaksızın, Avrupa’nın Amerika ve yerlileri hakkındaki anlayışına tamamen nüfuz etmişti. Hıristiyanlık ve hukuk teorisi kaynaşmış ve doğal hukuk, Yeni Dünya’yı ve sakinlerini anlamak açısından geçerli tek bakış açısı haline gelmişti. Hollandalıların ve İngilizlerin sömürgeci hırsları, Amerikan yerlilerinden doğal insan olarak faydalanılmasının altında yatan sebebi teşkil eder. Zira Yeni Dünya’yı sömürgeleştirirken, savaşı ve topraklara el koymayı haklı çıkaran teoriler, Avrupalı yerleşimcilerin yerlilere yönelik eylemlerini meşrulaştırmaktadır.

¹⁰ Bu hadisenin tarihi için bkz. W.S.M. Knight, *The Life and Works of Hugo Grotius*, The Grotian Society Publications, 4 (Londra, 1925) veya Hyma, *The Dutch in the Far East*.

¹¹ Grotius, *De Jure Belli ac Pacis*.

¹² A.g.e., Kitap II, Bölüm I, Kısım 1, §3.

¹³ A.g.e., Bölüm II, Kısım 2, §1.

Hıristiyanlıktaki Cennet efsanesi gibi, Grotius'un "doğa durumu" da hızla bozulmaya uğrar. Bunu şöyle ifade eder:

Ancak insanlar bu basit ve masum hayatı yaşamaya devam etmediler, düşüncelerini bilgi ağacında sembolleşen çeşitli bilgi türlerine yönelttiler.¹⁴

Doğal hukuk da değişime uğradı. İlk kez Grotius doğal haklar fikrini doğal hukuk teorisine dahil etti. Haklar, "bir kişinin, bir şeye yasal olarak sahip olmasını veya o şeyi yapmasını mümkün kılan ahlaki bir niteliği" şeklinde tanımlar.¹⁵ Grotius'un öncelikle, bireylerden ziyade ulusların veya şirketlerin haklarıyla ilgilendiğini belirtmek gerekir.

İkinci olarak, "ius gentium" yeniden tanımlandı. Daha bu önce ulusların hukuku, yani hukukun tüm uluslar için ortak olan yönleri olarak tanımlanmaktayken, Grotius'un "ius gentium"u, ulusların arasındaki hukuk haline gelir ve Grotius'un kendisi de uluslararası hukukun kurucusu olur. Locke'un analizinde açıkça görüleceği üzere, Grotius'un analizinde örtük olan, doğa durumundaki doğal hukuka tabi olarak yaşayan insanın, aynı doğal haklara sahip, aynı hukuk altındaki Avrupa uluslarıyla eşdeğer olduğudur. Doğa durumu, Tanrı'nın ve doğal hukukun haricinde kapsayıcı bir otoriteyle muhatap olmayan devletler arasındaki ilişkiyi açıklamak için bir metafor haline gelir. Savaş, bu sömürgeci rekabet koşulları altında varsayılan bir durumdur ve böyle bir durumdaki bireyler arasında da doğal kabul edilir.

İnsanın doğa durumunu ana hatlarıyla ortaya koyduktan sonra Grotius, özel mülkiyetin kökenini ele almaya yönelir. O da Locke ve Pufendorf gibi, Tanrı'nın başlangıçta dünyayı tüm insanlara ortak olarak bahşetmesi fikriyle başlar. Grotius için ortak mülkiyet, hiç kimsenin hiçbir şeye sahip olmadığını öne süren negatif ortak mülkiyet biçiminden ziyade, herkesin her şeye sahip olduğu anlamına gelen pozitif bir mülkiyet biçimidir. Grotius'a göre, doğal hukukun özel mülkiyet kavramının nasıl başladığını açıklaması gerekmiyordu, sadece zaten ortak olarak sahip olunan şeylerin ne kadarını kimin ve hangi temelde alacağına karar vermesi gerekiyordu. Grotius, herhangi bir bireyin bir şeyi bu doğal haliyle kullanması halinde ona sahip olduğu sonucuna vardı. İhtiyaçtan doğan kullanım, temellük ile eş anlamlıydı.

¹⁴ A.g.e., §2.

¹⁵ A.g.e., Kitap I, Bölüm I, Kısım 4.

Tanrı insan ırkına eşyalar üzerinde genel bir hak bahşetti ... her insan kendi ihtiyaçları için dilediğini alabilir ... Bu evrensel hakkın kullanılması, özel mülkiyet amacına hizmet ediyordu; zira herkesin kendi ihtiyaçları için aldığı şeyi, başkaları haksız bir eylemle elinden alamazdı.¹⁶

Taşınmaz nesnelere açısından, kullanım aynı zamanda mülkiyetin de kökeniydi. Grotius'a göre arazinin temlik "belirli bir anlaşma ya da sözleşme"ye dayansa da, yine de mülkiyetin özel kişilere bölündüğünü varsayıyordu. Başka bir deyişle, sözleşme, özünde, bireylerin kullanımlarıyla birey olarak kendilerine mal ettikleri mülkiyetin topluluk tarafından resmi olarak tanınmasıydı. Grotius şöyle yazıyor:

Ortak mülkiyetten vazgeçilir vazgeçilmez ve henüz bir bölüşme de olmadığından, şu konuda anlaşmaya varılmış olduğu varsayılmalı; herkesin el koyduğu her şey kendi mülkü olmalıdır.¹⁷

Anlaşma sadece her bireyin "sahip olduğu" şeylere dayanan "özel mülkiyete" izin verebilirdi, ortaklaşa sahip olunan mülkiyete değil. Pufendorf, daha sonra tartışılacağı üzere, çok farklı bir görüşü benimser. Grotius, deniz söz konusu olduğunda bu temellük hakkına bir istisna getirmektedir zira deniz, sınırsız olduğu için işgal edilemez. Bu, *Mare Liberum*'da Doğu Hindistan Şirketi adına açık denizlerde ticaret yapma haklarını korumak için oluşturduğu argümanı yansıtır. Grotius, Locke'un daha sonra yapacağı gibi, hâlâ "sahipsiz" duran toprakların doğal hukuka uygun olarak temellüğe açık olduğunu savunmaya devam eder. Grotius, Locke gibi, işgal edilmemiş toprakların "şimdiye dek işlenmemiş" topraklar olduğuna inanmaktadır.¹⁸

Başka herhangi bir amaç için kullanılan arazi bu nedenle tahsise açık olarak kabul edilir veya Grotius'un yorumladığı gibi:

Eğer bir halkın toprakları içinde terk edilmiş ve verimsiz topraklar varsa ... ekilmemiş toprakların işgal edilmiş sayılmaması gerektiği gerekçesiyle yabancıların bu topraklara sahip olma hakkı bile vardır.¹⁹

¹⁶ A.g.e., Kitap II, Bölüm II, Kısım 2, §1.

¹⁷ A.g.e., §5.

¹⁸ A.g.e., Bölüm 4.

¹⁹ A.g.e., Bölüm 17.

Grotius, Avrupa içinde sahipsiz ya da çorak olduğunu düşünmediği mülklerden bahsetmemekte. Daha ziyade, Avrupa ülkeleri tarafından sömürgeci kazanımlar olarak elde tutulan ve henüz yerleşilmemiş toprakların, hâlâ ekime ve dolayısıyla el koymaya açık olduğunu savunur. Mülkiyetin emek temelli teorisinin bu embriyonik biçimi, Locke'un hem doğal hukuk hem de haklar teorilerinin merkezinde yer alır ve Grotius'un iddia ettiği gibi, İngiltere'nin mülkiyet hakkını yalnızca diğer Avrupa ülkelerine karşı değil, aynı zamanda Amerikan yerlilerinin avcılık veya toplayıcılık yoluyla işgal iddialarına karşı da haklı çıkarmak için kullanılacaktır.

Ancak Grotius, sahipsiz arazi analizinde, bir arazinin mülkiyeti üzerinde hak iddia eden ancak henüz onu işlememiş olan Avrupalı bir krala, bir miktar alan tanımak konusunda dikkatli davranır. Bu türden bir işgal, yani toprağın işlenmeden kaldığı durumlarda tüm topluluk tarafından işgali, Grotius için, yalnızca mülk yakında özel parsellere bölünecekse meşrudur. Bu şekilde Grotius'un düşüncesinde, tanım gereği, mülkiyetin bölünmesi konusunda bir anlaşma olduğunda, yalnızca özel temellük biçimlerinin meşru olmasına izin verilir. Böylece paragrafı "özel mülkiyete konu olabilecek, ancak henüz özel mülkiyet haline gelmemiş şeylere" atıfta bulunarak açar. Bu, İngilizlerin ve Hollandalıların daha sonra daha küçük, özel parsellere bölünecek olan geniş araziler üzerinde hak iddia etme uygulamalarını haklı çıkarır ve bu arazileri diğer Avrupalı güçlerin tecavüzünden korur.²⁰

Grotius mülkiyetle ilgili vardığı sonuçlardan tezinin merkezinde yer alan konuya, yani savaşa döner. Bir savaşın ancak belirli koşullar altında adil bir şekilde yapılabileceğini belirterek başlar: savunma, mülkün geri alınması veya cezalandırma. Savaşa girme nedenleri, zorunlu olarak savaştan meşru olarak elde edilebilecek şeylere yansiyacaktır.

Doğal hukuka göre haklı bir savaş aracılığıyla, ya bize borçlu olunmasına rağmen başka türlü elde edemeyeceğimiz şeylere eşit değerde şeyler elde ederiz ya da suçluya adil bir ceza ölçüsünü aşmayan bir zarar veririz.²¹

Özellikle önemli olan ve düşünürün Pufendorf ile ayrıştığı tek nokta savaş gerekçesi olarak ceza kavramıdır. Ceza başlangıçta "bir eylemin kötülüğünün bedeli

²⁰ A.g.e., Bölüm 4.

²¹ A.g.e., Kitap III, Bölüm VI, Kısım 1, Ş1. Grotius tarafından savaş için sunulan gerekçeler için bkz. a.g.e., Kitap II, Bölüm I, Kısım 2, Ş2.

olarak çekilen acının kötülüğü²² olarak tanımlanır ve “en eski yasa” olan “kötülük yapan kötülük görür” ilkesine dayanır.²³ Grotius ayrıca cezalandırıcıların kimler olacağını ve neye dayanarak hareket edebileceklerini açıklığa kavuşturur ve “doğa yasasına göre, benzer suçlardan ari olanların, suçlar başkalarına karşı işlenmiş olsa bile ceza verebileceklerini” savunur.²⁴

Bu pozisyon, devletin savaş açma hakkına uygulandığında önemli sonuçlar doğurur.

Krallar ... yalnızca kendilerine ya da tebaalarına karşı işlenen suçlardan dolayı değil, aynı zamanda kendilerini doğrudan etkilemeyen ama doğal hukuku aşırı derecede ihlal eden suçlardan dolayı da ceza talep etme hakkına sahiptir.²⁵

Grotius, “cezalandırma” himayesi altında, doğal hukuku daha iyi anlayan ve takip edenler tarafından Amerika veya Doğu Hindistan’ın yerli sakinlerine karşı savaş için özel bir gerekçe sunar. Böylece Grotius, “canavar gibi olan insanlara”, özellikle de “insan etiyle beslenenlere” karşı savaş açılabileceğini savunur. Pufendorf’un da kabul ettiği ve bu nedenle Grotius’a karşı öne sürdüğü üzere, böyle bir argüman Amerikan yerlilerine yönelik keyfi saldırıları haklı çıkarmak için kullanılacaktır.²⁶ Dahası, böyle bir yerli nüfus fethedilirse bunların, sırf sömürge yönetimini ortadan kaldırma arzusuna dayanan misilleme savaşı için haklı bir nedenleri olmayacaktır. Grotius şöyle demektedir: “Boyunduruk altındaki bir halkın özgürlük arzusu haklı bir savaş nedeni sayılamaz.”²⁷

Bazı akademisyenler bu hükmün Hollanda’nın “yeni doğmakta olan imparatorluğunu” korumak için gerekli olduğunu iddia etmişlerdir. Bu doktrini yorumlayan Profesör B. Røling şöyle der: “Bu görüş, birçok halkın halihazırda Avrupa devletlerine tabi olduğu gerçeğiyle ilişkilendirilebilir.”²⁸ E.H. Carr, *The Twenty Years Crisis* adlı kitabında Grotius’un haklı savaş teorisinin emperyalizm hakkındaki görüşlerinin bir sonucu olduğunu iddia eder. “Modern uluslararası hukuk, Grotius ve ardılları tarafından yeni ulus-devletlerin ihtiyaçlarını karşılamak

²² A.g.e., Kitap II, Bölüm XX, Kısım 1, §1.

²³ A.g.e., §2.

²⁴ A.g.e., Bölüm 3.

²⁵ A.g.e., Bölüm 40, §1.

²⁶ A.g.e., §3.

²⁷ A.g.e., Bölüm XXII, Kısım 11.

²⁸ B. Røling, “Jus Ad Bellum and the Grotian Heritage”, *International Law and the Grotian Heritage* içinde (Lahey, 1985), s. 118-19.

üzere yaratıldı.”²⁹ Roling buna şunu da ekler: “Bu ihtiyaçlar, her şeyden önce, Avrupa devletlerinin neredeyse dünyanın geri kalanına boyun eğdirmek üzere yola çıktığı bir dönemde genişlemenin meşruiyet zeminiydi.³⁰ Grotius’un doğal hukuk formülasyonunda Hollanda’nın bu tür sömürgeci isteklerinin önemi, siyasi bağlamı itibariyle sömürgeci istekleri çok daha sınırlı olan başka bir Avrupa ülkesinin aynı derecede başarılı bir hukuk teorisyeniyle karşılaştırıldığında daha da belirgin hale gelir.

Samuel Pufendorf, Grotius’un öğrencisiydi ve teorisini İsveç’te geliştirdi. Ne İsveç ne de memleketi Almanya sömürgecilik yöntemi açısından İspanya, İngiltere ya da Hollanda’ya benziyordu. Pufendorf, savaşı bir veri olarak ele alıp bunun hangi koşullarda adil olabileceğini düşünmediği gibi; mülkiyetin kökenlerinden yola çıkıp insanın doğa durumunu ele almaz. Bunlar, saldırgan sömürgeci devletler içinde yaşayan siyaset teorisyenlerinin öncülleri ve onlara yöneltilen sorulardı. Pufendorf, Grotius ya da Locke’un aksine, doğal hukuk ile patronunun sömürgeci ihtiyaçlarını uzlaştırmaya çalışmaz.

Pufendorf’un John Locke tarafından büyük saygı gördüğünü belirtmek gerekir. Locke, *Thoughts Concerning Readings and Study* adlı eserinde Pufendorf’un *De Jure Naturae* adlı kitabının “bu türdeki en iyi kitap” olduğunu yazmıştı.³¹ Ayrıca Lord Mordaunt’a Tully, Cicero, Pufendorf, Aristoteles ve hepsinden önemlisi Yeni Ahit’i okumasını tavsiye etmişti.

Laslett bu kanıttan yola çıkarak şu sonuca varır: “Kitabı üzerinde çalışırken başvurduğu yazarlar arasında Samuel Pufendorf belki de en çok işine yarayanıdır.”³² O halde Locke’un Pufendorf’tan ne aldığını ve neyi neden geride bıraktığını anlamak önemlidir.

Grotius’un aksine, Pufendorf doğa durumunu incelemeye mülkiyet bağlamında değil, ahlak bilimi bağlamında başlar.³³ Pufendorf “doğa durumunu” sivil insanı sivilliliğinden soyundurarak türetir. Doğal insan tartışmasına şöyle başlar:

İnsanın doğa durumundan, insanın doğuştan sahip olduğu, insan tarafından icat edilen veya yukarıdan kendisine telkin edilen tüm

²⁹ E.H. Carr, *The Twenty Years Crisis*, aktaran Roling, “Jus Ad Bellum”, s. 119.

³⁰ A.g.e.

³¹ Locke, *Thoughts Concerning Readings and Study*, *Collected Works*, III (1801), s. 272, aktaran *Two Treatises*, der. Laslett, Giriş, s. 75.

³² *Two Treatises*, ed. Laslett, s. 75.

³³ Samuel Pufendorf, *De Jure Naturae* (Washington, DC, 1934), Kitap II, Bölüm II.

icatlar ve kurumlar göz ardı edilerek, insanın içinde bulunduğu kabul edilen durumu [anlarız].³⁴

Pufendorf için doğa durumunun, sadece ilkel bir zamanda var olan bir şey olduğunu belirtmek ilginçtir. Locke, Hobbes ve Grotius'un aksine, çağdaş doğa durumu örnekleri olarak Amerika'ya veya sömürge dünyasının diğer bölgelerine atıfta bulunmaz.³⁵ Aksine Pufendorf, Amerika kıtası sakinlerinin, Locke ve Grotius'un inandığı gibi büyük, tek bir doğa durumunun içindeki atomize bireyler değil, Avrupa devletlerinin sakinleriyle aynı saygıyı hak eden ulusların üyeleri olduklarına inandığını açıkça ortaya koyar. Pufendorf özellikle Francisco Vitoria'nın İspanyolların Amerika yerlilerine yönelik muamelesini gerekçelendirmesine saldırır ve yazarın Yeni Dünya'ya gelen Avrupalılar için iddia ettiği hakların her birine karşı çıkararak şu sonuca varır: "Franciscus a Victoria ... İspanyolların kendilerini Kızılderililere boyun eğdirme hakkına sahip hissettikleri yeterli gerekçeleri tartışırken, pek kimseyi kendi pozisyonuna çekemiyor."³⁶ Bunların ilki Avrupalıların Kızılderili topraklarında seyahat etme hakkıdır. Pufendorf şöyle cevap verir:

Gelenlerin sayısı, geliş amaçları ve... kısa bir süre kalmaya mı yoksa aramıza kalıcı olarak yerleşmeye mi niyetli oldukları sorusu düşünülmeden, başkalarına seyahat etme ve yaşama konusunda bu kadar belirsiz bir hak tanımaya çalışmak gerçekten de kabalıktır.³⁷

İkincisi ise Avrupalıların bu topraklarda diledikleri kişiyle diledikleri bedel karşılığında ticaret yapma hakkıdır. Pufendorf cevaben şöyle diyor:

Yöneticilerin, devletin refahı gerektirdiğinde tebaalarını sınırlandıramayacakları bir ticaret özgürlüğünü, hele hele izniniz olmadan ve isteğimiz dışında yabancılara ilişkin şeyleri bize dayatan bir ticaret özgürlüğünü henüz keşfedebilmiş değiliz.³⁸

³⁴ A.g.e., §1.

³⁵ Pufendorf daha sonra egemenlik tartışmasında, bu ilkel topluluktan henüz ayrılmış olan insanların çağdaş örneklerinden bahseder. Bununla birlikte, Locke ve Grotius'un aksine, doğal insan ve doğa durumu tartışmasında eski kabilelerden ya da insanlardan oğünkü Amerikan yerlilerine eşdeğer olarak bahsetmez. Vitoria'ya saldırısı ve Amerikan "uluslarına" saygı duyulması gerektiğine dair ifadeleriyle birlikte, Amerikan yerlileri hakkındaki görüşleri Grotius ve Locke'unkilerden niteliksel olarak farklıdır.

³⁶ Pufendorf, *De Jure Naturae*, Kitap III, Bölüm III, §9.

³⁷ A.g.e.

³⁸ A.g.e.

Son olarak Vitoria, İspanyolların Amerika'nın zenginliklerini paylaşmaya hakları olduğunu, zira başkalarının bunu zaten yaptığını iddia etmektedir. Grotius da Vitoria'nın görüşlerine katılır: "eğer yabancıların herhangi bir yerde avlanmalarına, balık tutmalarına, kuş avlamalarına ya da inci toplamalarına izin veriliyorsa ... bu haklar başkalarından esirgenemez."³⁹ Pufendorf, öncelikle İspanyolların ticaret yapma saiklerinin göz önünde bulundurulması gerektiğini savunmakta ve onların adaletle ya da ölçülülükle davranmayabileceklerini öne sürmektedir. Bu son noktayı bir teşbihe başvurarak tartışır:

Diyelim ki komşularımdan birine bahçeme istediği sıklıkta girme ve meyvelerimden tatma ayrıcalığı verdim; daha sonra başka bir adam içeri dalıp ağaçları kırmaya, beni kovmaya ve bahçemde davetsiz olarak kalmaya karar verdiğinde, kapımı ona kapatma hakkına elbette sahip olurum.⁴⁰

Pufendorf, denizlerin özgürlüğünden yararlanan Avrupalıların, bu gibi yabancı kıyılara ancak "fırtına tarafından sürüklendikleri" ya da masum misafirler olmaları halinde meşru bir şekilde varabilecekleri sonucuna varır. Pufendorf, Hobbes'un doğa durumunun aynı zamanda bir savaş durumu olduğu yönündeki görüşüne de karşı çıkar. "Kutsal kitapların yanılmaz otoritesinden" alıntı yapan Pufendorf, "insanların doğa durumunun savaştan ziyade barış olduğu ve insanların bu durumda birbirlerine düşmandan çok dost gibi davrandıkları" sonucuna varır.⁴¹ Bu doğal barış doğal hukuka dayanır ancak "zayıf ve güvenilmez bir şeydir ve bu nedenle ... başka güvenceler olmaksızın insanların güvenliğinin zayıf bir koruyucusudur."⁴²

Pufendorf, bu bölümde insanın doğa durumunda hukuksuz yaşayamayacağı sonucuna vardıktan sonra, "evrensel" ve "daimî" olduğunu düşündüğü doğal hukukun içeriğini ele alır. Onun temel doğa yasası şudur:

Her insan, elinden geldiğince, insan ırkının doğasına ve amacına her zaman uygun, barışçıl ve hoşgörülü bir sosyal tutum geliştirmeli ve bunu başkalarına karşı korumalıdır.⁴³

³⁹ Grotius, *De Jure Belli ac Pacis*, Kitap II, Bölüm II, Kısım 22.

⁴⁰ Pufendorf, *De Jure Naturae*, Kitap III, Bölüm III, §9.

⁴¹ A.g.e., Kitap II, Bölüm II, §7.

⁴² A.g.e., §12.

⁴³ A.g.e., Bölüm III, §15.

Pufendorf daha sonra insanın hem kendisine hem de başkalarına karşı sahip olduğu belirli görev ve hakları tartışmaya devam eder. Grotius'un aksine, hakları sadece savaş halindeki ulusların değil, barış halindeki bireylerin doğasını tartışmak için de bir araç olarak kullanır. Son olarak Kitap IV'te, insanın doğa durumu ve tabii olduğu hukuk gibi daha temel konuları ele aldıktan sonra, Pufendorf mülkiyet konusunu tartışmaya yönelir.

Grotius ve Locke gibi Pufendorf da Tanrı'nın dünyayı insanlığa ortaklaşa verdiğine inanır ancak çağdaşlarından farklı olarak bunu pozitif bir mülkiyet biçimi olarak algılamaz. Pufendorf buradaki ayrımı bizzat ve açıkça ortaya koyar:

Topluluk terimi ya olumsuz ya da olumlu anlamda kullanılmaktadır. İlk durumda, şeylerin ortak olduğu söylenir ... aynı anlamda bu tür şeylerin kimsenin olmadığı [ve] herhangi bir kişiye ve herkese açık olduğu söylenir. Ancak ikinci ve olumlu anlamdaki ortak şeyler, yalnızca şu açıdan mülkiyete ait şeylerden farklıdır: sonuncusu tek bir kişiye aitken, ilk bahsedilenler aynı şekilde birkaç kişiye aittir.⁴⁴

Pufendorf kendi "ortaklık" kavramının negatif bir kavram olduğunu açıkça ortaya koyar; yani Grotius ve Locke'un iddia ettiği gibi, dünya herkesin ortak malı değildir, aksine dünya kimsenin malı olmamakla birlikte herkesin kullanımına açıktır. Mülkiyet böylece temellükten ayrıştırılır; temellük basitçe bireylerin kendilerini şeylerin doğal negatif topluluğunda sürdürme araçlarıyken, ilki ise herhangi bir topluluk içindeki bir anlaşmanın sonucudur.

Tanrı'nın insanlara yeryüzündeki ürünleri kullanma izni vermesi lütfu, hakimiyetin doğrudan nedeni değildir... Hakimiyet, kesinlikle insanın bir eylemini ve zımni veya açık bir anlaşmayı gerektirir.⁴⁵

Pufendorf'un argümanından, basit kullanımın insan için doğal ve mülkiyetin geleneksel olduğu, sadece özel değil her türlü mülkiyetin, üzerinde anlaşmaya varıldığı sürece meşru olduğu sonucu çıkmaktadır. Pufendorf bunu açıkça şöyle savunur:

Tanrı'nın insana yeryüzündeki ürünleri ve yaratıkları, kendi kullanımı ve rahatı için dönüştürmesine izin verdiği doğrudur ... ancak buradaki gücün kullanımı, yoğunluğu ve kapsamı insanların yargı ve

⁴⁴ A.g.e., Kitap IV, Bölüm IV, §2.

⁴⁵ A.g.e., §4.

eğilimlerine bırakıldı; başka bir deyişle, bu güç belirli sınırlar içinde mi tutulacak yoksa hiç sınırlanmadan mı kullanılacak, her insanın her şeye hakkı olacak mı, yoksa sadece belirli ve sabit bir kısım haklara mı sahip olunması isteniyor ya da her insana kesin bir pay tahsis edilecek bu insan onunla yetinip, başka hiçbir şeye hak iddia etmeyecek mi?⁴⁶

Dolayısıyla, rıza hem Grotius'un hem de Pufendorf'un mülkiyet anlayışları için çok önemli ve Locke tarafından doğrudan saldırıya uğrayacak olsa da yine de her bir teorisyenin düşüncesinde son derece farklı roller oynamıştı. Grotius'a göre, şeylerin orijinal topluluğu, her bireyin basit kullanım yoluyla bir şeyin özel mülkiyetini talep etme hakkına sahip olması bakımından olumluydu. Dolayısıyla rıza ile yapılan bir anlaşma, bireylerin zaten kendilerine ait olduğunu iddia ettikleri özel mülklerin tanınmasından ibaretti. Öte yandan Pufendorf, kullanımın mülkiyet hakkını ima etmediği ve anlaşmanın mülkiyetin herhangi bir şekilde özel ya da ortaklaşa bölünmesine yol açabileceği negatif bir topluluk biçimiyle meseleye başlar.

Grotius gibi Pufendorf da "bir bütün olarak işgal" hakkını tartışır, ancak Grotius'tan farklı olarak, böyle bir işgalin meşru kabul edilmesi için nihai olarak özel parsellere bölünmesi gerektiğini varsaymaz.⁴⁷ Aksine, Pufendorf bu noktada Grotius'a doğrudan itiraz eder:

"Bir bütün olarak işgal" ile ilgili ... bu evrensel şekilde kullanılan tüm şeylerin bireyler arasında bölünmesi ve özel ellere geçmesi gerekli değildir.⁴⁸

Grotius ya da Locke'un aksine Pufendorf, "sahipsiz" ya da kullanılmayan arazinin, bu araziye talep eden kişilerin araziye parsellere bölme planları olmasa bile, otomatik olarak temellüğe açık varsayılmaması gerektiğini iddia eder; zira bir grup insan arasında yapılan bir anlaşmanın, mülkiyetlerini komünal hale getirmesi tamamen meşrudur.

Dolayısıyla, ne biz ilkel toplumu tamamen ortadan kaldırarak doğa yasasına karşı günah işledik, ne de geri kalmış halklar onun birçok özelliğini bugüne kadar muhafaza ederek günah işledi.⁴⁹

⁴⁶ A.g.e.

⁴⁷ A.g.e., Bölüm VI, §4.

⁴⁸ A.g.e.

⁴⁹ A.g.e., Bölüm IV, §13.

Böylece, Pufendorf şu sonuca varıyor:

Bu nedenle, böyle bir bölgede hâlâ özel mülkiyet olmayan herhangi bir şey keşfedilirse, bunun hemen sahipsiz ve herhangi bir kişi tarafından mülk edinilebilecek, serbest bir yer olduğu varsayılmamalı, bilakis tüm halka ait olduğu anlaşılmalıdır.⁵⁰

Pufendorf eserinin sonlarına doğru savaşın gerekçelerini de ele alır. Üç gerekçe sunar: “bize zarar vermeye çalışan diğerlerine karşı kendimizi ve mallarımızı korumak ve muhafaza etmek”, “hak iddiamızı” veya reddedilen hakkımızı ileri sürmek ve “yaralanmalardan dolayı uğradığımız kayıplar için tazminat almak.”⁵¹ Grotius’un aksine, cezalandırma savaş için haklı bir gerekçe değildir.

Savaş hakkı ile gerçekleştirilen kötülüklerin, cezalandırma ile hiçbir ilgisi yoktur, zira bunlar üstün bir otoriteden kaynaklanmaz ve doğrudan suçlu tarafın veya başkalarının ıslahını amaçlamaz, aksine benim güvenliğimi, mülkiyetimi ve haklarımı savunmak ve korumak içindir.⁵²

Grotius, doğal hukukun ihlalinin, onu ihlal edenlere karşı cezalandırma hakkı verdiğini savunmuştu. Richard Tuck’a göre, devletin cezalandırma hakkının ortadan kaldırılması, Avrupalıların Amerika gibi yeni kolonilerdeki yerli kabilelere saldırma hakkına sahip olma iddialarını zayıflatmakta.⁵³

Pufendorf, Grotius’un “insan etiyle beslenenlere” karşı savaş açılabileceği iddiasına doğrudan karşı çıkarak, bu tür argümanların genellikle bir bütün olarak Amerikan yerlilerine yönelik saldırıları meşrulaştırmak için kullanıldığına dair bir anlayışı ortaya koyduğunda bu durum açık hale gelir.

Bu nedenle, Amerikalılara savaş açmak için yeterli nedenin, insanları kurban etme ve insan eti yeme gelenekleri olduğu için doğa yasası tarafından mahkum edilebilecekleri gerçeğinde bulunabileceğini kabul edemeyiz. Bu konuda, Hıristiyan bir prensin, doğanın mahkûm ettiği insanlar olarak Kızılderililere, yalnızca kendi dinlerinden olanların

⁵⁰ A.g.e., Bölüm VI, §4.

⁵¹ A.g.e., Kitap VIII, Bölüm VI, §3.

⁵² A.g.e., §7.

⁵³ Richard Tuck tarafından Doktora Seminerinde Sunulan Bildiri, London School of Economics, Kasım 1989.

etini yedikleri için mi, yoksa yabancıların etini yedikleri için mi saldırabileceğini dikkatle düşünmeliyiz. Ve yabancılara karşı davranışlarla bağlantılı olarak, bu yabancıların kıyılarına düşman ve soyguncu olarak mı, yoksa masum konuklar ya da fırtınanın sürüklediği insanlar olarak mı geldiklerini tekrar sorgulamalıyız- zira sadece son durumda savaş hakkı, yurttaşlarına ziyadesiyle zalimce davranılanlara aittir, diğerlerine değil.⁵⁴

Pufendorf haklı olarak, doğa yasasının ihlalinin sadece Avrupalılar söz konusu olduğunda mı önemli olduğunu sorgular. Ayrıca, Vitoria'nın Amerika'daki Avrupa temelli haklara ilişkin iddiaları eleştirirken yaptığı gibi, Yeni Dünya'yı sömürgeleştirilenlerin çoğu zaman orada yaşayanların doğal haklarına çok az saygı duyduklarını fark ederek, bu halkların kıyılarına çıkan yabancıların amaçlarının ne olduğu sorusunu gündeme getirir. Son olarak, yerli Amerikalıların, masum misafirler olarak gelmedikleri ya da fırtına nedeniyle oraya sürüklenmedikleri sürece, kıyılarına çıkan kişilere saldırmakta haklı oldukları sonucuna varır.

Dolayısıyla, Grotius ile Pufendorf'u doğa durumu ve tüm insanların bağlı olduğu hukukun bu yönlerinin her biri açısından karşılaştırdığımızda, kısmen kendi ülkelerinin sömürgeci çıkarlarıyla açıklanabilecek derin farklılıklar olduğunu görürüz. Bu farklılıklar aynı zamanda Locke'un *Second Treatise*'de ortaya koyduğu argümanlara ve bu tür sömürge sorunlarının onun siyasi fikirleri üzerindeki etkilerine de ışık tutar. Şimdi Grotius ve Locke'un doğal hukuk anlayışları arasındaki ilişkiyi, uygun olan yerlerde Pufendorf'unkilerle karşılaştırarak inceleyelim.

Doğa durumunda insan Grotius ve Pufendorf'un teorilerinde farklıdır ve doğal hukuk anlayışları bu farklılıkları yansıtır. Grotius, on yedinci yüzyıl sömürge rekabetinin doğal bir sonucu olan savaştan yola çıkarak, savaşın meşru olduğu koşulları belirlemeye çalışır. Kendini ve mülkünü savunmanın her şeyden önemli olduğunu belirten Grotius, daha sonra mülkiyetin kökenlerini ele alır. Bir kişi toprak ve toprak ürünleri üzerinde nasıl hakimiyet kazanır? Haklı savaşı gerçekleştirme, başkalarını cezalandırma, mülk edinme ve denizlerde serbestçe seyrüsefer yapma haklarıyla ilgili vardığı sonuçlar, Hollanda sömürge uygulamaları ve Avrupa sömürge savaşlarının ortaya çıkardığı sorulara cevap verir.

⁵⁴ Pufendorf, *De Jure Naturae*, Kitap VIII, Bölüm VI, §5.

Benzer şekilde Locke da mülkiyet konusunu hükümet üzerine *Second Treatise*'in başında ele alır. Grotius gibi ve Pufendorf'un aksine, mülkiyetin *Second Treatise*'in bu kadar erken bir noktasında ele alınması mantıksal, felsefi argüman çizgisini takip etmiyor gibi görünür. Peter Laslett'in yorumuna göre: "Locke tartışmaya aniden mülkiyet kavramını dahil eder."⁵⁵ Locke için mülkiyet ilk sırada yer alır zira mülkiyetin kökeni, onun amaçları açısından büyük önem taşır. Locke sadece mülkiyetin geniş tanımına dayanan doğal haklar olarak adlandırılan felsefi kavramı savunmak istemedi, aynı zamanda zamanının bazı siyasi meselelerine de temas etmek istemişti. İç politikaya dair nedenler, yani Sir Robert Filmer'a karşı, kralların ilahi hakkı, dışlama ve Şanlı Devrim lehine argümanlar Locke üzerine yapılan çalışmalar açısından uzun uzadıya tartışılır.⁵⁶ Gözden kaçan ise sömürgeci nedenler. Locke'un mülkiyet teorisi, Yeni Dünya'ya yerleşenlerin cevaplaması gereken sorunun ta kendisi olan, ortak arazide mülkiyetin nasıl talep edilebileceği sorusunu ele alır.

Locke'un Amerika'ya ve Amerika'nın kolonileştirilmesinin ortaya çıkardığı sorunlara duyduğu derin ilginin kanıtı, özel kütüphanesindeki seyahat kitapları koleksiyonu ve Shaftesbury Kontu'nun himayesi altında, 1660'lar ve 1670'ler boyunca Carolina Lord Proprietors'un sekreteri ve Ticaret ve Plantasyonlar Konseyi Sekreteri olarak geçirdiği yıllardır.⁵⁷ Maurice Cranston, Locke'un biyografisinde şöyle diyor: "Locke, Ashley'nin ticari emperyalizm konusundaki coşkısına kolayca kapılıverdi."⁵⁸ Mülkiyet sorunu ve İngiltere'nin yerli Amerikalılar veya diğer Avrupalı uluslar tarafından halihazırda hak iddia edilen topraklara el koyma hakkı, bu dönemin sömürgecilik tartışmalarının merkezinde yer almaktaydı.

⁵⁵ Locke, *Two Treatises*, Giriş, s. 101.

⁵⁶ İç siyasi bağlam tartışması en son David Wootton, "John Locke and Richard Ashcraft's *Revolutionary Politics*" ve Ashcraft'ın cevabı, "Simple Objections and Complex Reality: Theorizing Political Radicalism in Seventeenth Century England" başlıklı makalelerinde incelenmiştir. Her iki makale de *Political Studies*, XL, 1 (1992) dergisinde yer alır. Ayrıca bkz: Peter Laslett, "Locke and the First Earl of Shaftesbury", *Mind*, no. 241 (Ocak 1952); Richard Ashcraft, *Revolutionary Politics and Locke's Two Treatises of Government* (Princeton, 1986); David McNally, "Locke, Levellers and Liberty: Property and Democracy in the Thought of the First Whigs", *History of Political Thought*, X (1989); G.J. Schochet, "Radical Politics and Ashcraft's Treatise on Locke", *Journal of the History of Ideas*, L (1989).

⁵⁷ John Harrison ve Peter Laslett, *The Library of John Locke* (Oxford, 1965) adlı kitapta yolculuklar ve seyahatler kategorisi altında, çoğu Amerika kıtasına yapılan gezileri anlatan yüz doksan beş kitap listelenmiştir. Locke'un *Second Treatise*'in yazımından önceki sömürge faaliyetleri arasında Carolina'nın Lord Sahipleri'nin sekreterliği (1668-75) ve Ticaret ve Plantasyonlar Konseyi'nin sekreterliği (1672-6) bulunur. Locke bu görevlerin her ikisinde de sömürge politikasının oluşturulmasında önemli bir rol oynar.

⁵⁸ Maurice Cranston, *John Locke: A Biography* (Oxford, 1985), s. 119.

Locke ve Grotius için başlangıç noktası aynıdır. Mülkiyetin insana Tanrı tarafından pozitif bir hak, ortak mülkiyet hakkı olarak verildiği varsayılır. Hiçbir şey Hollandalıların ve İngilizlerin saldırgan sömürgeciliğini, yeryüzündeki her şeye sahip olduğuna ve her bir bireyin ya da ulusun kendi hakkını başkasından önce davranıp alması gerektiği varsayımından daha açık bir şekilde yansıtamaz. Grotius ve Locke'un şemasında karar verilmesi gereken tek soru, bunun nasıl paylaşılacağıdır. Grotius için cevap basitçe bireyin kullanımı yoluyla el koyma idi. Mülkiyetin tek meşru biçimi özel mülkiyettir. Karl Olivecrona'nın yorumladığı üzere Locke da benzer bir pozisyon benimser: "Locke, Grotius'un kullandığı aynı temellük fikrini kullanmıştır, ancak çok daha geniş bir ölçekte."⁵⁹

Ancak Locke, Grotius'tan önemli bir açıdan farklıdır. Genel "kullanım" kavramından ziyade, her bir insanın dünyanın ne kadarını kendine mal edebileceğini belirleyen şey emektir. Grotius'un aksine Locke'a göre, emek yoluyla sahiplenme, zorunlu olarak kullanımdan önce gelir. Bu nedenle Locke, *Second Treatise*'de "şeyleri sahiplenmek için bir vasıta"nın olması gerektiğini belirtir.⁶⁰ Bu vasıta bireylerin emeğidir; hayvanlar söz konusu olduğunda onları öldürerek, meyveler söz konusu olduğunda onları toplayarak ve toprak söz konusu olduğunda onu işleyerek; ki bu faaliyetlerin hiçbiri başkalarının rızasına bağlı olmayacaktır.

"Sahipsiz" toprakların Avrupalı güçler tarafından iskân edilmesi de sömürgecilik uygulamalarının merkezinde yer alıyordu. Locke, Grotius gibi, "Amerika'nın işlenmemiş arazilerine" atıfta bulunarak, bu tür "sahipsiz" toprakların işlenmesinin, üzerinde çalışanlara, yani İngilizlere temellük hakkı sağlayacağını iddia eder. Bu argüman Locke'un mülkiyetle ilgili bölümünde merkezi bir tez haline gelir.

Tamamen Doğaya bırakılmış, otlatma, işleme ya da ekim için hiçbir
islah yapılmamış araziye, gerçekten de olduğu gibi, *sahipsiz arazi* denir.
. . Bir insan ne kadar toprağı işler, eker, ıslah eder, yetiştirir ve ürününü
kullanabilirse, o kadar toprak onun *Mülküdür*.⁶¹

⁵⁹ Karl Olivecrona, "Appropriation in the State of Nature: Locke on the Origin of Property", *Journal of the History of Ideas*, XXXV (1974), s. 216.

⁶⁰ Locke, *Two Treatises*, II, §26.

⁶¹ A.g.e., §42.

Locke'un cevapları İngiltere'nin Amerika'daki sömürge çıkarlarının ortaya çıkardığı sorunları yansıtır. Sahipsiz arazi ve Kızılderililer ile ekim ve İngiltere arasındaki bağlantı, Locke'un belirttiği 37. paragrafta açıkça ortaya konar:

Amerika'nın yabani ormanlarında ve ekilmemiş arazilerinde, hiçbir ıslah, ziraat veya hayvancılık yapılmadan doğaya bırakılan bin dönümlük bir alan, muhtaç ve sefil sakinlere, iyi işlenmiş Devonshire'daki on dönümlük bir arazinin sağladığı kadar yaşam kolaylığı sağlayabilir mi diye soruyorum.⁶²

Grotius ayrıca Avrupalı güçlerin, henüz özel parsellere bölünmemiş toprakları, diğer Avrupalı güçlerin müdahalesi olmaksızın bir bütün olarak ellerinde tutabileceklerini öngörmektedir. Toprağın bireyler tarafından temellük edileceği varsayımı, bir kez daha ortak mülkiyet olasılığını ve dolayısıyla yerli halkların bir toprak parçasını bir bütün olarak işgal edebileceklerine dair iddialarını dışlar. Öte yandan Pufendorf, özel parsellere bölünsün ya da bölünmesin, bir bütün olarak işgalin meşru olduğunu savunur. Locke, Yeni Dünya'daki tüm mülkiyetin tanımı gereği özel hale getirileceğini varsayarak Grotius'u takip eder ve *Second Treatise*'de medeni toplum (İngiltere) ile doğa durumundaki (Amerika) ortak mülkiyet arasında açık bir ayırım yapar.

Doğrudur, İngiltere'de *ortak* olan *topraklarda* ... hiç kimse tüm yurttaşların ortak rızası olmadan herhangi bir parçayı mülk edinemez ya da kendine mal edemez. [Doğa durumunda ise] durum tamamen farklıydı. İnsanın tabii olduğu Yasa, daha ziyade *sahiplenmek* içindi.⁶³

Çitleme fikri, bireylerin taşınmaz nesnelere mülk edinebileceği bir araç olarak, hem Locke hem de Grotius tarafından farklı amaçlar için kullanılır. Her ikisi de çitlemenin, bireylerin işgal edilmemiş topraklarda, toprak talep edebilmeleri için önemli bir kriter olduğunu iddia ederken, Grotius çitlemeyi, denizlerin serbest ve herhangi bir sömürgeci gücün geçişine açık olduğunu, zira çitlenemeyeceğini savunabileceği bir öncül olarak kullanır. Öte yandan Locke, İngiliz yerleşimcilerin Amerika'daki topraklara sahip olma hakkıyla ilgilenerek, İngilizlerin, insanlığa daha yüksek bir ürün getirisine sayesinde, topraklarını işlemek için talep etmelerine olanak tanıyan şeyin Kızılderililer tarafından çitlenmemesi olduğunu iddia eder:

⁶² A.g.e., §37.

⁶³ A.g.e., §35.

Bir dönümlük *kuşatılmış* [benim vurgum] ve ekili arazinin ürettiği, insan yaşamının desteklenmesine hizmet eden erzak, ... ortaklaşa kullanılan bir dönümlük arazinin verdiğiinden ... on kat daha fazladır.⁶⁴

Locke için çitleme, İngilizlerin özel mülk edinme hakkını kanıtlamak açısından, toprağa dair bir tartışmayla sınırlıdır; Grotius için aynı ilke, ortak bir mülkiyet hakkını ve Hollandalıların erişim hakkını kanıtlamak için denize uygulanır.

Son olarak, Locke'un savaş teorisi Grotius'tan farklıdır, ancak Amerika'daki İngiliz sömürge amaçlarıyla tutarlıdır. "Fetih" bölümünde Locke, fethin ne bireylere ne de uluslara mağlupların toprakları üzerinde herhangi bir hak verdiğini, ancak Pufendorf'un savunduğu gibi, sadece ödenmesi gereken tazminatla orantılı miktarda toprak ürünü üzerinde hak iddia edilebileceğini açıkça belirtir.⁶⁵ Locke'un, kendisinin de "ilk bakışta... dünyanın uygulamalarına tamamen aykırı olan tuhaf bir doktrin" olarak tanımladığı fetih teorisi, İngiliz plantasyonunun savunucularının öne sürdüğü argümanlarla tamamen uyumludur.⁶⁶ İspanyol tekniği olarak kabul edilen fetih yerine, tarımsal yerleşim, sömürgecilik için daha iyi bir yöntemdir. Locke'un kendi el yazısıyla Carolina'daki sömürgecilere yazdığı bir mektupta aşağıdaki talimatlar yer alır:

Halkımızın tecavüz ve yağmayla yaşamasının yararlı olduğunu da düşünmüyoruz, buna izin vermeyiz ve vermeyeceğiz. Ekim ve Ticaret hem bizim hem de sizin çıkarınızdır ve ... İspanyolların tüm zenginliklerini elde etmek için bir yol açacaktır.⁶⁷

Böylece Locke, doğal hukuk geleneğinden doğru yazarak, Tanrı'nın ilk lütfunun doğası, işgalin tanımı ve toprağın özel mülkiyetinin temeli olarak çitlemenin kullanımı açısından Grotius'un görüşlerini birçok açıdan yansıtır. Locke'un Pufendorf'un doğal hukuk anlayışına duyduğu hayranlığın, kendi ülkesinin sömürgeci çıkarlarının zorunlulukları tarafından yumuşatılması gerekiyordu. Bununla birlikte Locke, hem Grotius hem de Pufendorf'unkinden - özünde tek bir temelde, yani mülkiyetin temelinde- farklılık gösteren, özgün ve derin bir doğal hukuk fikri yaratmıştı. Grotius ve Locke, Tanrı'nın insana pozitif bir ortak mülkiyet hakkı bahsettiği konusunda hemfikir olsalar da Locke'un toprağı ya

⁶⁴ A.g.e., §37.

⁶⁵ A.g.e., §182.

⁶⁶ A.g.e., §180.

⁶⁷ Lord Ashley'den (daha sonra Shaftesbury) William Saile'e mektup, 13 Mayıs 1671, Locke'un eliyle yazılmış, *Shaftesbury's Papers*, Public Records Office, Bundle 48, No. 55, s. 91.

da herhangi bir ürününü kullanmak için bile emek sarf etmek gerektiği yönündeki temel önermesi, mülkiyeti işgalin belirlediğini savunan Grotius'tan bir adım daha ileri idi. İngiltere'nin sömürgeleştirme yöntemi fetihten ziyade ekim ve çitleme idi. Locke, mülkiyete ilişkin emek teorisi ve fethine ilişkin "garip doktrini" aracılığıyla, İngiltere'nin Yeni Dünya'ya ve yerli sakinlerine yaklaşımını haklı çıkarabileceği doğal hukukçu temeli sağlamaktaydı.

Pufendorf Kızılderilileri doğal hukukun manipülasyonuna karşı savunurken, Locke'un *Second Treatise* adlı eseri, yeni bir mülkiyet tanımı yaratarak Kızılderililerin toprak üzerindeki hak iddialarını zayıflatmaya yönelik bir girişimdi. Yeni Dünya'daki Kızılderililerin işgal hakkı yoluyla mülkiyet talebinde bulunabileceğinin farkında olan Locke, tarımsal emek hakkı yoluyla Amerikan Kızılderililerini toprak talebinden özellikle dışlayacak bir tarımsal emek teorisi geliştirdi. Bu emek teorisini doğal haklar doktrini ile birleştiren Locke, İngiltere'nin Yeni Dünya'daki sömürgeci çıkarlarının geleneksel doğal hukuk terimleriyle ifade edilen özgün bir savunmasını yapabildi.